

kedvezőtlen adottságú intézeteknél a díjazás korrigálását vagy egyes fogvatartottak különleges szociális helyzetének elismerését az alapítványi vagyontól külön erre a célra elkülönített keretből lehetne esetenként és átmenetileg megoldani.

Dr. Bock Éva

Bv. Országos Parancsnokság

A három pályamű háromféle megközelítése volt ugyanannak a témának. Jól érzékelhető a dilemma: merre tovább? Ezt foglalja össze az az előterjesztés is, amely az igazságügyi tárca álláspontjaként várhatóan a kormány elé kerül. Az előterjesztés helyzefeltáró, a büntetés-végrehajtási vállalatok gondjait részletesen elemző fejezeteit ezúttal elhagytuk, csupán a kibontakozás, az átalakulás folyamatát felvázoló részt tárjuk olvasóink elé.

HOGYAN TOVÁBB?

Javaslat a büntetés-végrehajtási vállalatok átalakítására

A vállalati szervezet és irányítás megváltoztatása során az új szervezet kialakításánál az alábbi fő szempontokat vettük figyelembe.

1. A büntetés-végrehajtási vállalatok átalakítása önmagukban izoláltan nem, csak a kormány tulajdonosi és privatizációs stratégiájának részeként, a tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyon kezelésére és hasznosítására vonatkozó törvényi szabályozás (1992. évi LIII. törvény) keretei között képzelhető el.

2. Szükséges felváltani az elítéltek „munkáltatásának” fogalmát a tágabban értelmezhető „foglalkoztatás” fogalmával. E koncepcióban a foglalkoztatás részeként lehet figyelembe venni pl. a szakmai képzést, a terápiás foglalkoztatást, a szakköri foglalkozásokat stb.

3. Az átalakult szervezet feladatkörét a későbbiek során — a megfelelő feltételek megléte esetén — bővíteni lehet a büntetés-végrehajtási vállalatok teljes termelési és értékesítési tevékenysége mellett a büntetés-végrehajtási ellátási feladatokkal.

4. Az állami költségvetést kímélő megoldások keresése forrásbővítéssel, amelyben helyet kaphat a privatizáció útján történő tőkebevonás, illetve a különféle adományok, támogatások igénybevételei lehetősége.

5. A fogvatartottak foglalkoztatásának — mint állami feladatnak — minél szélesebb körben való megvalósítása, ezzel összefüggésben az igazságügy-miniszter alapító jogainak érvényesítése.

6. Rugalmasabb szervezet kialakítása, valamint a büntetés-végrehajtás költségvetési területétől való gazdasági elkülönülés. A büntetés-végrehajtási intézetek vonatkozásában fennálló tisztázatlan gazdasági viszonyok rendezése, a meglévő átfedések megszüntetése.

7. Az állami megrendelések mind magasabb színvonalú kielégítése.

8. Az állami költségvetés reformja (ezen belül az állami feladatvállalások „újragondolása”) folyamatban van. Az állam az eddig állami feladatként hangsúlyozott tevékenységek minél nagyobb részét különféle szakmai szervezeteken keresztül látná el, ön maga bizonyos finanszírozó (alapellátás), illetve megrendelő szerepet vállalna.

9. Az irányítás az eddigi államigazgatási felügyelet és irányítás helyett eltolódik a közvetett jogszabályokon keresztül megvalósuló irányítás, illetve a közvetlen tulajdonosi részvétel felé.

A felsorolt szempontok és a tartósan állami tulajdonban maradó vállalkozói vagyon kezeléséről és hasznosításáról szóló 1992. évi LIII. törvény előírásai alapján a büntetés-végrehajtási vállalatok szervezeti átalakítására az alábbi javaslatot tesszük.

A büntetés-végrehajtási vállalatok feladatkörének, az elítélt-foglalkoztatás állami feladat jellegének leginkább egy nonprofit gazdálkodási forma felelne meg. Ezért a termelési, értékesítési folyamatok szervezésére, a fogvatartottak foglalkoztatására a büntetés-végrehajtási vállalatok átalakulásával egy — GT szabályai alapján létrehozott

Leginkább a nonprofit gazdálkodási forma felelne meg

— „közhazsnú társaság” lenne a legalkalmasabb. Ez a társaság közhazsnú társaságként működne „Büntetés-végrehajtási kht.” elnevezéssel, 100%-os állami tulajdoni hányaddal.

Információink szerint a közhazsnú társaságra alapvetően a gazdasági társaságokra vonatkozó rendelkezések lesznek az irányadók. E szervezetnek a működéséből származó gazdasági eredményt (osztalékot) kötelezően vissza kellene forgatnia annak a közcélnak a javára — a büntetés-végrehajtásnál a fogvatartottak foglalkoztatására —, amelyre a „társaságot” létrehozták. Az osztalék visszaforgatásának kötelezettsége (kivonásának tilalma), és a „társaság” közhazsnú működése folytán e „társaság” nem minősülne adóalanynak.

Ezzel a szervezeti megoldással továbbiakban is fenntartható lenne a büntetés-végrehajtási vállalatok jelenleg meglévő kedvezménye a társasági adó vonatkozásában.

Valószínűleg jogszabály fogja meghatározni azokat a közhazsnú tevékenységeket — közöttük az elítéltek foglalkoztatását —, amelyek végzésének céljából közhazsnú társaság alapítható.

Ezen társaság (mint országos közszolgáltató tevékenységet ellátó szervezet) felett az alapítói jogokat a feladatkör szerint illetékes miniszter, az igazságügy-miniszter gyakorolná. A gazdasági társasági forma létrehozását ugyanazok az okok indokolják, amelyek az Állami Vagyonkezelő Rt. létrehozását is alátámasztották, nevezetesen a működéshez szükséges hitel felvételének lehetősége, amely a mezőgazdasági és élelmi-szeripari tevékenység elengedhetetlen feltétele, de más termelési és értékesítési folyamathoz is szükséges.

A „kht.” alaptökéjét a büntetés-végrehajtási vállalatok termelési, szolgáltatási tevékenységét szolgáló mintegy 3,3 milliárd értékű vagyon apportálásából származó, valamint a kormány által meghatározott hányad alapján biztosított pénz képezné.

A „kht.” működését irányító és ügyvezetését végző igazgatóságban, illetve a felügyelőbizottságban természetesen képviselhetnék magukat a büntetés-végrehajtás irányítását végző — alapítói jogokat gyakorló — és a társadalmi szervezetek is.

Az egyes büntetés-végrehajtási vállalatok „gyáregységként” vagy „igazgatóságként” működnének a továbbiakban. Lehetséges szakmai ágazatonkénti összevonás (pl. célgazdaságok), illetve körzetesítés a gyakorlati megvalósítás során.

A „kht.” lehetne egy közalapítvány (Fogvatartott Foglalkoztatási Közalapítvány) vállalkozása, vagy egy más konstrukcióban azzal összekapcsoltan működne. Ezek a megoldások is az elítélt-foglalkoztatás nonprofit jellegét lennének hivatottak kiemelni, amit stabilizálna az állami hozzájárulás (támogatás), a „kht.” felé irányuló állami megrendelések rendszere, a „kht.” befizetései, illetve különféle adományok befizetésének lehetősége.

A közalapítvány és a közhazsnú társaság összekapcsolásának lehetősége szintén a nonprofit szervezetek alap gondolatára épül.

Fontos tétel, hogy a közalapítvány bizonyos közszolgáltatások nyújtását, illetve megszervezését venné át az államtól (ilyen lehet a fogvatartottak foglalkoztatása is). Ez a közalapítvány közigazgatási szerződésekkel biztosítaná a közszolgáltatási feladatok zavartalan ellátását. A büntetés-végrehajtás tekintetében ez úgy adaptálható, hogy a Fogvatartott Foglalkoztatási Közalapítvány szerződésben „megrendelné” a fogvatartottak munkáltatását a „Büntetés-végrehajtási Munkáltató Kht.”-tól.

Érintettük már az előzőekben, hogy a foglalkoztatás fogalmába a munkáltatáson kívül beletartozik például a szakirányú képzés is. Ez a fiatalokú fogvatartottaknál különösen jelentős, mivel az ő foglalkoztatásuknál alapvetően az oktatáson van a fő hangsúly.

Rendkívül fontos törvényességi és garanciális szabály lehet a büntetés-végrehajtási foglalkoztatás tekintetében — figyelemmel a büntetés-végrehajtási tevékenység állami feladat jellegére és specialitásaira is —, hogy a közalapítványok felett fokozott állami felügyelet és ellenőrzés érvényesül, illetve mivel állami feladatot látnak el, a feladat pénzügyi fedezetéről az állam köteles gondoskodni akkor is, ha nem közvetlenül maga látja el őket.

A közalapítvány sajátosságai közé tartoznak a megszűnésre vonatkozó rendelkezések is, így a vagyon visszaszállása az alapítóra, illetve a költségvetési szerv alapítója általi megszüntetéshez való igazodás.

Az előzőekben bemutatott átalakítási javaslatokon kívül megvizsgáltunk más szervezeti megoldásokat is.

A büntetés-végrehajtási vállalatok átalakulás utáni költségvetési rendszerben való működtetése sem az állam vagyánpolitikai koncepciójába, sem a költségvetési reform-elképzelésekbe nem illeszthető bele. Felmerült lehetőségként a tisztán részvénytársasági forma is, amit alapvető megfelelése ellenére azért vetettünk el, mert nem nyújt olyan előnyöket, mint amelyeket a közhasznú társaság kínál.

* * *

Összefoglalóan megállapítható, hogy a fogvatartottak foglalkoztatása olyan állami feladat, amelynek speciális büntetés-végrehajtási költségeit az államnak kell vállalnia, bármilyen szervezeti keretek között is hajtják azt végre. Erre legalkalmasabb egy nonprofit szabályozás alapján működő szervezet lenne, a közalapítvány, illetve a közhasznú társaság.

Az állami költségvetés kímélését kívánjuk megoldani az átalakításra javasolt változatokkal, de 1992 végéig a büntetés-végrehajtási vállalatok még meglévő adóssághalományának végleges felszámolására és működőképességük fenntartására a szükséges *költségvetési támogatás mértékét* 600 millió Ft-ban határozzuk meg.

Az átalakulás után 5 milliárd Ft-os alaptőkéjű közhasznú társaságot tervezünk működtetni, amelyből 3,3 milliárd Ft a jelenlegi vállalati vagyon, és ehhez a kormánytól 1,7 milliárd Ft-os egyszeri pénzbeli hozzájárulás teljesítését kérjük.

Az 1993-as évre — ami átmeneti évné tekinthető — állami támogatásként a költségvetésben nem realizált többletköltségeket igényeljük, ami 895 millió Ft értékben állapítható meg.

Az új szervezet működéséhez a továbbiakban évente folyamatosan szükséges állami támogatás mértékére és módjára az 1993-as évben kell javaslatot tenni, az átalakulás befejezése után.

Az állami megrendelések rendszerbe állítását jogi szabályozással kell megoldani. Ennek keretei között dolgozhatók ki a támogatás pénzügyi formái is.